

Jurij Fedotov, izvršni direktor Urada Združenih narodov za droge in kriminal

Nasilni ekstremizem v zaporih: priprti, a ne povsem varni

Nasilni ekstremizem je za zaporniški sistem in kaznovalno politiko po svetu izjemen izziv.

Anis Amri, ki ga je pred božičem ustrelila italijanska policija zaradi uboja dvanajst oseb v terorističnem napadu v Berlinu, naj bi se radikaliziral v zaporu. Njegova zgodba je šokantna, saj priča, kako morilski terorizem svoje pripadnike novači med ranljivimi zaporniki.

Iz prejšnjega primera je razvidno, da lahko postane manjšina v zaporih sredstvo za grozljive zločine in uničenje. Vprašanje je, kako lahko to manjšino spet spravimo na pot rehabilitacije in skrajneže porazimo. Sicer ni hitre rešitve, a obstajajo pristopi, kako ranljive zapornike zaščititi.

Skrajneži so spretni pri novačenju ranljivih zapornikov, ki so dojemljivi do njihove ideologije in se jih lahko prepriča, da po izhodu iz zapora izvedejo teroristična dejanja. Preprosto izkoristijo monotonost zaporniškega življenja ter obstoječe sovraštvo in frustracije. Zapornikom znajo dati pripadnost skozi skupno ideološko zavezanost k nasilju.

Zapori so tarče, ker s svojimi kaznovalnimi politikami zapornike kvečjemu še spodbujajo, da se pridružijo skrajnim skupinam. V njih namreč vlada nasilje, skrajno vedenje, natrpanost in slabo upravljanje.

Urad Združenih narodov za droge in kriminal (UNODC) je v nedavni publikaciji o ravnanju s skrajneži v zaporih podal mnenje, da obstajajo tri ključna področja, ki zahtevajo ukrepe: usposabljanje osebja v zaporih, upravljanje s tveganji in okrepitev rehabilitacije zapornikov.

Zaporniško osebje in vodstvo zaporov mora z zaporniki zgraditi konstruktivne odnose. Hkrati mora zapornike zaščititi in zagotoviti njihovo dostojanstvo. Vsak uslužbenec v zaporu mora prejeti specialistično usposabljanje za delo z zaporniki skrajneži.

V središču prizadevanj morajo biti strokovnost, etičnost in podpora osebju, ki se spopada s stresom. Zaposliti in usposobiti je potrebno zadostno število osebja, ki bo sposobno poskrbeti za varnost vseh.

Upravljanje s tveganji temelji na izvajanju ustreznih varnostnih ukrepov, da se zagotovi varnost zapornikov ob hkratni podpori obveščevalnih služb. Ko pride do namestitve zapornika, se izvede ocena tveganja, v nadaljevanju pa se znotraj zapora izvaja obveščevalne aktivnosti. Tako vzpostavljen sistem lahko predvideva nujnost posegov, prilagaja rehabilitacijo in s strateškimi odločitvami pomaga upravljati prihodnost določenega zapornika.

Kakršne koli odločitve morajo izhajati iz strokovne presoje. Pripraviti je potrebno osebni načrt zapornika po njegovi izpustitvi, ki mu pomaga opustiti nasilje in olajša ponovno vključitev v družbo.

Rehabilitacija in odmik od nasilja temeljita na logiki, da se lahko zapornike, ki se radikalizirajo, tudi odvrne od skrajnih prepričanj in stališč. Da smo učinkoviti, je potrebno razumeti vlogo spola, posebnosti določenih držav in kultur ter razmere v zaporih.

Naš cilj morajo biti vedenjske spremembe z razumevanjem, da radikalna prepričanja ne ogrožajo nujno zapore in družbo. Le majhno število radikaliziranih se zateče k nasilju. Potrebujemo nadaljnje raziskave o vseh vidikih preprečevanja radikalizacije in potrebnih posegih, ko že ta nastopi.

Eden od najmočnejših ukrepov je sprejetje in dosledno izvajanje standardnih minimalnih pravil Združenih narodov o ravnanju z zaporniki, ki so znana tudi kot pravila Mandele. Ta pravila določajo dobre prakse na področju rehabilitacije zapornikov in upravljanja z zapori.

Nasilni ekstremizem in radikalizacija v zaporih ter njihov odnos do terorizma so visoko na mednarodni agendi. Svet si ne more privoščiti posameznikov, ki v zapore že vstopajo jezni in razočarani, nato pa jih zapustijo še bolj zagrenjeni in odločeni moriti.

Preproste rešitve ni, vendar ko nasilni skrajneži iščejo rekrute, imamo čas za krepitev dostojanstva in človečnosti ter zapornike usmerjamo na pot vrnitve v svojo skupnost, brez da bi morali pogledati nazaj. Ne glede na vse, je začetek vzpostavitve poštenih in pravičnih zaporniških sistemov.

Dnevnik, 6.februar 2017